

KLAIPĖDOS MIESTO ATGIMIMO AIKŠTĖS IR GRETIMYBIŲ RAIDOS GALIMYBIŲ STUDIJOS¹ RECENZIJĄ

2015 m. vasario 5 d. vykusiame Lietuvos architektų sąjungos Klaipėdos apskrities organizacijos Architektūros ir urbanistikos ekspertų tarybos posėdyje buvo viešai pristatyta parengta Klaipėdos miesto Atgimimo aikštės ir gretimybių raidos galimybių studijos (toliau – Galimybių studija arba GS) etapinė medžiaga. Mes, recenzijos rengėjai, dalyvavę posėdyje susipažinę su pateikta medžiaga, įvertinę diskusijoje išdėstytus GS rengėjų argumentus, kitų dalyvių pastabas, pasisiūlėme GS etapinę medžiagą įvertinti parengdami mokslinę recenziją. Toks kreipimasis dėl neatlygintinos paslaugos recenzijos parengimui buvo nusiųstas GS užsakovui – Klaipėdos miesto savivaldybės administracijai. Ten taip pat išdėstėme siūlymą, siekiant objektyvumo kreiptis ir į kitas urbanistikos tyrimų srityje dirbančias mokslo institucijas dėl mokslinės recenzijos parengimo.

Pateikiame savo recenzijos išvadą, parengtas įvertinus aukščiau minėto galimybių studijos etapo medžiagą. Pilnas recenzijos tekstas rengiamas viešam publikavimui.

IŠVADOS

1. Urbanistinės plėtros galimybių studijos turėtų turėti mokslinio darbo elementus. Tai yra atliekamos pagal tam tikrą metodiką. Pagrindinis tokio mokslinio darbo požymis – nuoseklus pasirinktų metodų taikymas ir laikymasis. Kitas svarbus kriterijus – teorinių prielaidų įvertinimas, jų suvokimas ir apsibrėžimas, bei mokslinio proceso reflektavimas. Pagaliau mokslinis darbas neįmanomas be sąsajų su savo srities moksliniu diskursu ir jo refleksijos. **Šia prasme parengta GS nėra mokslo darbas.** Tai yra projektiniai pasiūlymai, pagrįsti individualiomis sampratomis ir preferencijomis.
2. GS rengėjai galimybių studijos žanrą supranta kaip konkretaus projekto (šiuo atveju galiojančio aikštės detaliojo plano) realizavimo galimybių nagrinėjimą, bet ne kaip urbanistinės plėtros alternatyvų nagrinėjimą. Prioritetai biurokratinam/procedūriniam metodui, t.y. formalizuotai procedūrai yra klaidingas kelias. Klaipėdos mieste vykstantys urbanistinės plėtros procesai iš esmės vyksta stichiškai, nors formaliai jie yra reglamentuoti. **Nepaisant daugelio teritorijų planavimo dokumentų vis tiek lieka neaišku – kas ir kokiais motyvais formuluoja urbanistinės plėtros prioritetus².**
3. GS netiesiogiai parodė, kad Klaipėdos miesto centrinė dalis neturi aiškos plėtros strategijos, pagrįstos visuotinai priimtina moksline metodologija. 1995 m. II „Kraštovartė“ atliktas mokslo darbas „Urbanistikos paveldo saugotinos teritorijos Klaipėdos miesto 1945 metų administracinėse ribose“. Darbą atliko prof. J.Bučas, prof. A.Miškinis, dr. J.Tatoris. Tai buvo paskutinis šiais klausimais atliktas mokslo darbas Klaipėdos m. savivaldybės užsakymu. Nuo to laiko miesto urbanistinė plėtra modeliuojama pagal individualias valdininkų ir politikų sampratas, dažnai ignoruojančias net jau atliktų mokslo darbų rekomendacijas. **GS turėtų sumodeliuoti strateginę Klaipėdos miesto urbanistinės plėtros alternatyvas. Tai padėtų sukurti architektūrinę-urbanistinę centrinės dalies urbanistinės plėtros koncepciją, įgalinančią formuoti ne tik istorišką, bet ir modernų europinį miestą. GS turėtų būti atliekamas pagal metodiką, naudojamą sprendžiant analogiškas problemas Vakarų Europoje. Tai leistų optimaliau naudoti urbanistinio projektavimo (angl. *urban design*) instrumentariją, įvertinus morfologines, erdvines-vizualines dimensijas, kurios dažnai ignoruojamos, taikant įprastus teritorijų planavimo (angl. *urban law*) procedūrinius veiksmus.**
4. Urbanistinės plėtros alternatyviniai modeliai susiję su skirtingo rango ir vertės urbanistinių struktūrų respektavimu. **Klaipėdos atveju turi būti aiškiai skiriama senamiesčio urbanistinė struktūra nuo Krūmamiesto/Naujamiesčio urbanistinės struktūros, nes tai yra du iš esmės**

¹ Atgimimo aikštės ir gretimybių teritorijos atnaujinimo galimybių studiją rengia UAB „Eurointegracijos projektai“ (bendradarbiaujant su projektavimo įmone UAB „Pilis“: R. Staševičiūtė, G. Antanaitytė, G. Eidukevičienė) pagal 2014 m. birželio 1 d. sutartį su Klaipėdos miesto savivaldybės administracija.

² Plėtros prioritetai iliustruojami teiginiu jog Atgimimo aikštė yra per didelė ir ją reikia užstatyti.

skirtingi, bet labai vertingi istoriniai miesto rajonai. Kiekvienas rajonas turi savitą erdvinę struktūrą ir atitinkamai savitą nominalių erdvių (aikščių, kurdonerų, gatvių ir t.t.) derinį.

5. Pagrindinis Klaipėdos urbanistinės plėtros modelis turėtų būti pagrįstas dviejų erdvinių kanalų respektavimu – Danės upės ir H.Manto gatvės. Šių erdvinių kanalų „susikirtime“ yra Atgimimo aikštė, kurią galima traktuoti dvejopai. Tai yra arba Krūmamišės erdvinės sistemos dalis-aikštė, arba senamišės apsaugos zona. **Bet kuriuo atveju kalbama apie erdvės tipą aikštę, bet ne apie užstatymą, t.y. kvartalus.**
6. Mažinti Atgimimo aikštės gabaritus nerekomenduojama. Didelis privalumas – kultūrinės/visuomeninės funkcijos aikštės prieigose, pvz., muzikinis teatras, kuris iš esmės atlieka operos teatro funkciją. GS rengėjai visiškai nenagrinėjo aikštės formantų (muzikinis teatras, viešbutis, savivaldybė) rekonstrukcijos ir integracijos per viešąją erdvę alternatyvos, nors GS pavadinimas ir programos teritorinė apimtis tai numato. O tai yra iš esmės kitas kelias, **pagrįstas principu – aikštė nėra didelė, tiesiog tinkamai nesuformuotos aikštės išklotinės. Blogos proporcijos, o ne fizinis dydis.**
7. Galiojančių teritorijų planavimo dokumentų vertinimo ir naujų³ **planavimo dokumentų rengimo stadijos turi būti vykdomos tik po kokybiškos GS parengimo, bet ne atvirkštine tvarka.**
8. Iš principo teigiamai vertindami patį GS faktą, recenzentai konstatuoja, kad GS dabar rengiama pagal klaidingą šio žanro (mokslinės galimybių studijos) sampratą, be jokios metodikos. Todėl jei rengėjai iš esmės neperžiūrės savo darbo parengdami aiškios, mokslinį įvertinimą turinčią darbo metodikos ir jos neslaikys, nesutvarkys terminų ir sampratų, tokios GS teiginiai, mūsų nuomone, negalės būti legitimuojami.

Recenzentai (abėcėlės tvarka):

1. Doc. dr. **Inesa ALISTRATOVAITĖ-KURTINAITIENĖ** (Vilnius).
VGTU Urbanistikos katedra, Urbanistinės analizės mokslo laboratorija
2. Doc. **Vaidotas DAPKEVIČIUS** (Klaipėda)
VDA Urbanistikos, architektūros ir dizaino institutas
3. Doc. dr. **Dalia DIJOKIENĖ** (Vilnius)
VGTU Urbanistikos katedra
4. Architektas **Vytenis RUDOKAS** (Šiauliai)
VDA Klaipėdos fakultetas
5. Prof. **Algis VYŠNIŪNAS** (Vilnius, Klaipėda)
VGTU Urbanistikos katedra, VDA Urbanistikos, architektūros ir dizaino institutas

2015 m. kovo 17 d. Klaipėda

³ Aikštės reglamentai nustatyti naujame Klaipėdos miesto viešųjų naudojimo erdvių miesto istorinėje dalyje (U16) detalizajame plane. Patvirtinta: Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2014 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. AD1-3598.